ET FUNDAMENT FOR GRØNN PLANLEGGING

A. Landskapselementene, en del av byens struktur.

Grønnstrukturen er et viktig byplanelement som:

- **skaper ramme rundt byen og tettstedet,**
- **deler byen i mer fattbare enheter,**
- **gir byen, bydelen, og tettstedet identitet og historisk forankring.**

Gjennom større forståelse for grønnstrukturens betydning som landskapselement, står vi langt sterkere rustet til å vurdere hvordan en bør bevare og videreutvikle byens form.

Landskapsverdiene i grønnstrukturen identifiseres ved å studere følgende:

– høydelagskart som viser de overordnete romdannelsene. Hvilke "grønne vegger" er av betydning for det aktuelle stedet?

– høydelagskart kombinert med registrering av vegetasjonen viser hvilke områder som deler og binder sammen på det detaljerte nivået.

– viktige "grønne" silhuetter både i den store og i den lille skalaen.

– registrering/oppsummering av hvor forminner og kulturminner berører grønnstrukturen.

I eksempeldelen vises det hvordan landskapsverdiene er behandlet i plansammenheng.

Bragernesåsen i Drammen er et godt ekempel på hvordan grønnstruturen gir byen en overordnet ramme.

Byens ramme, byens rygg og byens ansikt.

I mange norske byer har de store trekkene i landskapet vært en av de viktigste faktorene som har gitt byen dens identitet, ja til og med bestemt stedets beliggenhet, utbredelse og form. Byene har måttet underordne seg fjell og åser, kystlinjer, elver og sjøfronter.

Naturområdene danner ofte rammen rundt byene og tettstedene og utgjør overgangen fra bebyggelsen til natur- og kulturlandskapet rundt. Denne overgangssonen er visuelt sårbar overfor inngrep og krever stor oppmerksomhet i plansammenheng. Varsomhet er også nødvendig der denne sonen er knyttet til elv, kyst eller sjø.

Byens vegger, byens rom.

De grønne elementene inne i bebyggelsen deler byen inn i mindre og mer fattbare enheter samtidig som de binder byen sammen. Eksempler på denne typen områder er mindre ås- og kollerygger, elver, bekker og tjern, vegetasjonskledte arealer som parker, trerekker, allèer, treklynger og buskas.

Inngrep i slike "romavgrensere" kan føre til uheldige estetiske konsekvenser. For orienteringsmuligheten og fattbarheten er slike detaljerte elementer like viktige å ta vare på og utvikle som de store trekkene i landskapet.

Vegetasjon og små terrengformer kan dessuten skape orden i et tettstedslandskap som i blant oppfattes som oppdelt og rotete. Planlagt vegetasjonsbevaring i nye boligområder har f.eks. bidratt til å dempe inntrykket av mange ulike bebyggelsesformer og hustyper.

Allèer og trerekker representerer viktige strukturerende grønne elementer i by. De deler og binder sammen. Gyldenløves gate i Oslo.

Foto: Kari Anne Smith Kielland

Bildet fra Lindeberg, Furuset i Oslo, viser et godt eksempel på hvordan et mer underordnet grønnstrukturelement, her et bekkedrag med edelløvskog, både binder sammen og deler boligområdet.

Foto: Bjørn Lindgren

Deler av grønnstrukturen kan bety mye for stedets, selv landets identitet. Karl Johans gate Oslo.

Foto: Mette Eggen

Grønne områder – også en gammel hage, kan gi stedet historie og identitet. Lærerhagen. Melbu Hadsel .

Grønnstrukturen kan by på hverdagshistorie og minne om tidligere tiders slit og arbeid. Steingard på Rykkinn i Bærum

Byens historie, byens identitet.

Uten at vi kanskje tenker over det til daglig, representerer deler av grønnstrukturen viktige områder både for landets historie, stedets historie og ikke minst dets identitet.

Studenterlunden med Karl Johan, Slottet og Slottsparken er for eksempel nært vevet sammen med både landets historie, med nasjonalfølelsen og med selve hovedstadens puls og særpreg.

Det behøver imidlertid ikke være områder med så sterk forankring til de store historiske hendelsene som vi ønsker å løfte fram og verne om. Det kan like gjerne være en vakker gammel hage eller park, et spesielt og merkelig tre, en særpreget terrengform eller et landemerke. Områder med fornminner gir også grønnstrukturen historisk dybde og øker opplevelsesverdiene.

Miljøverndepartementets veiledningsmateriale om stedsanalyse beskriver metoder for å analysere estetiske kvaliteter og lokal identitet i byer og tettsteder:

T- 986 "Stedsanalyse- innhold og gjennomføring 1993
T- 987 "Stedsanalyse-eksempel Brumunddal" 1993
T- 988 "Stedsanalyse-eksempel Sykkylven" 1993
T- 989 "Stedsanalyse-eksempel Halden" 1993
T- 990 "Stedsanalyse-eksempel Hokksund" 1993.

Landskapsanalysen for Trondheim fra 1980 er et annet norsk pionerarbeid som viser sammenhengen mellom grønne verdier og bylandskapet. Landskapsanalysen for Trondheim. Del 1. 1980 – Landskap og byutvikling" Oterholm, Nordlie og Stabell.